

Дві московки
Іван Семенович Нечуй-Левицький

Іван Нечуй-Левицький

Дві московки

I

Раз якось був тихий літній вечір. Сонце стояло вже на вечірньому пружі. Черета звернула з толоки на шлях, простяглася до села і підняла за собою куряву. По дорозі йшов молодий москаль додому по білету. За плечима в його теліпався ранець та торбина з сухарями; через плече висіла сіра московська шинеля, скручена, як обід. Мабуть, здалека йшов москаль, бо підбився і насилу-насилу волік свої притомлені ноги.

Курява тихо полягла на стерню, черета ввійшла в село. На яру стояло чимале село; посеред села біліла невеличка нова церква. На самому низу блищав ставочок, один і другий, а кругом його і понад греблею росли густі, високі, зелені та кучеряві верби.

Москаль став, подивився на село, а далі сів на окопі та й почав насипати тютюну в люльку.

«Господи! – подумав москаль. – П'ять літ вже, як я вийшов з Момотів, а вже вони й більші стали, вже й церква нова, і верби понад ставками поросли такі великі... Що ж то діється тут у селі? Чи жива, чи здорова моя стара мати, чи, може, спочиває вже на кладовищі?.. – І москаль похилив голову... – А парубки, а дівчата, з котрими я гуляв колись! Мабуть, парубки вже всі поженились, а дівчата заміж повиходили. Чи вийшла то Настя та Мотря? А гарні були дівчата! Гарні, мабуть, з їх і молодиці!..»

Москаль встав і насилу поволік потомлені ноги тихесенько до села.

А тим часом за ставком, за густими вербами, на сінешнім порозі, під маленькою хатиною сиділа стара Хомиха Варка. Старенька й невелика була Хомишина хата, одним одна на всім огороді. Коло неї ані комори, ані загороди, ані хлівця. Тільки на причілку була притулена до хати якась повіточка, а там лежало трохи хворосту, стояла стара терниця та бительня та валялися два щербаті глиняники. Весь огород заріс густою та високою травою. Перед хатиною, на маленьких грядочках, росла картопля, буряки та цибуля. На два ступені од дверей зелений горбик з лядою – то погірб бабин. За хатою десять вишень та дві груші – ото й усе хазяйство Хомишине...

Хомиха сиділа на порозі, поглядала на битий шлях та пильнувала над роботою. Вона шила синові сорочку. Знать, не дуже добачали старі очі, бо

Хомиха нагнулась над самісіньке полотно. Її руки тряслись; старенький очіпок зсунувся на тім'я; з-під очіпка одвисло пасмо сивої коси, а стара все пильнувала над коміром, вилічувала нитки та вишивала заполоччю. Як же не пильнувати матері, коли вона шила сорочку задля сина свого Василя, котрого виглядала що божого дня, котрого вона не бачила вже п'ять років, з того часу, як його взяли в москалі.

Хомиха націлилась ниткою до вушка та й не потрапила. Тоді вона встала, прикрила очі рукою, глянула на сонце, а потім на шлях...

«І знов минув день, вже й вечір настав, а мого сина нема та й нема! – думала Хомиха... – Вже другі москалі давно поприходили, а про мого Василя ні чутки, ні вістки».

І не один день сиділа Хомиха на порозі та виглядала свого сина. І тепер знов сіла вона на призьбі, підперла голову рукою; її очі впали на широку дорогу, на далекий ліс, на далеке небо, а думка, як та птиця, полинула десь далеко, в чужу сторону. «Чи живий він, чи здоровий, – думала вона, – чи прибуде до мене? Чого не трапляється москалеві на чужій стороні? Може, його на війні вбито, може, його звір зачепив у лісі темної ночі, а може, де занедужав на чужині, лежить один і нікому порадоньки дати». Літає материна думка то по степах широких, то по темному лісі в глуху темну ніч, то бачить вона його слабого, недужого, в якійсь чужій хаті, між чужими людьми, то на битій дорозі, де на його напали недобрі люди. А серце материне ние та ние...

Встала стара, перехрестилась, помолилась за сина і попленталась в хату з болячою душею. А тим часом в одному вікні, потім в другому заманячив червоний комір. Сінешні двері рипнули, одчинилась хата, і перед Хомихою, як з-під землі виріс, з'явився її син Василь.

Вечірнє сонце блиснуло на його в вікно.; Високий та тонкий стояв перед нею син; чорні кучері, лице, одежа – все припало пилом.

Стара аж руками вдарила об поли, аж затрусилась.

– Добри вечір, мамо! – промовив Василь. – Чи пізнаєте мене?

Стара крикнула, кинулась до його й заголосила...

– Як ти виріс, сину, який став високий!

– А ви, мамо, старі стали, такі старі!

– Ох, час, сину, вмирати! Та тепер мені за всі голови! Я побачила тебе – і мені вмирати буде легше.

Стара махнула неначе з радощів рукою, втерла сльози рукавом.

– Не плачте, мамо, – промовив Василь. – Я ж, бачте, слава богу, вернувся живий і здоровий.

Василь зняв з плечей ранець і торбину, поклав під лавою. Стара завешталась по хаті, неначе помолодшала; не знала, що й робити, що й почати. До всього

кидалась, нащось одчиняла скриню, чогось шукала і не знала, чого шукає; чогось побігла в сіни, а послі знов вернулась в хату. Василь попросив води вмитись. Налила Хомиха води в полумисок, достала з скрині білий рушник, знайшла сорочки, – рада б сама умивати і втирати свого Василя.

Аж повеселішала Хомишина хата! В печі палає полум'я, кипить вечеря. Засвітила Хомиха каганець і сіла різати галушки. Василь сидів кінець стола на лаві. Як смола, чорніли його кучері при білій сорочці з вишиваним коміром, а запалене молоде лице, обмите свіжою водою, засвітилось при світлі, як свіжий мак на городі. Поки засягає шапка – білів лоб, а на йому чорніли дві брови, неначе дві п'явки впилися в біле тіло. Карі очі блищали, як свічки. Хороший, свіжий та молодий був Василь Хоменко.

Хомиха качала корж, а очей не зводила з сина. Василь кинувся помагати матері.

– Сиди, сину, та спочивай після далекої дороги, – каже мати, – ти гість в моїй хаті; сиди, сину, а я на тебе буду дивитись, надивлятись... Розкажи мені, сину, де ти так барився, чи не трапилась тобі яка пригода в далекій дорозі? Де ти бував, що бачив? Чи добре було тобі в москалях?

Рипнули двері; в хату ввійшла молода дівчина.

– Добри вечір, – сказала вона тихо, – позичте вогню! – промовила вона ці слова та й поставила на припічок дві покришки.

Хомиха встала, вигорнула вогню і поклала в покришку, а дівчина стояла коло порога та несміливо поглядала на Василя.

Виходила вона проти череди і вгледіла Василя, як він сидів на окопі; загляділа вона його карі очі, чорні брови, стан тоненький, і впали їй в думку ті очі, ті брови, і випали з думки і вівці, і корови, і череда. Задивилась дівчина на козака, а вівці минули свій двір, повтікали, розбрелися по бур'янах, корова зайшла в чужий город.

Дівчина пішла з хати, а Василеві й байдуже! Навіть не спитав матері, чия вона.

– Розкажи ж мені, сину, чи добре було тобі в москалях, – питала мати.

– Було, мамо, всього, а більш того, що було недобре. Сумно та чудно було мені, як везли мене до прийому, як голили лоб... Тоді здавалось мені, що я йду десь на другий світ. А потім обізнався, оговтався, пішов регіт та сміх між некрутами. А некрути все молоді та веселі! Було, оце хто засумує, то й на сміх підіймуть. Та недовго ми жартували! Оддали нас в науку дядькові – старому москалеві. Що за страшний був той дядько! Що за лихий! Мордатий, патлатий, рудий та головатий. Очі здорові, як у пугача, червоні вусища, як у старого кота, лице з одного боку сине, з другого червоне та цілісіньке в прищах. І тепер, мамо, як згадаю, то аж затрушусь.

Оце, було, поставить нас у ряд, щоб то муштрувати. Стоїмо неначе й так, як він, було, каже: і руки опустим, і лице задерем угору, аж тобі жили лущать поза шиєю. Ні та й ні! Не так та й не так! Піде, було, поза спинами та й давай тебе місити кулаками по спині! Зайде спереду – не так лице держиш!

Трісь тебе по щоці, аж голова перекрутиться! А він, червоний та злющий, кричить: «Не поворачивай рожи! прямо держи!» Та по другій щоці. Отак-то, мамо! Б'є по щоці, а ти держи голову, неначе він тебе гостинцями годує.

Почали нас муштрувати з рушницями. «Праву ногу вперед!» – було, крикне. Ти й витягаєш її поперед себе, як ломаку. «Не так!» – кричить він та по нозі рушницею. Зомліє, було, нога, захрущить кістка, піде вогонь од ноги по тілу, кольне аж у голові, а ти стій, не ворухись! Дотерпів я, господи! Утомишся, було, перемучишся, прийдеш у казарми, а там дадуть тобі кулешу, як води, а в воді – крупа крупу доганяє...

Хомиха слухала, а сльоза за сльозою капала з лиця на руки, на тісто...

– Не плачте-бо, мамо, а то я й розказувати не буду. Все то було, та минуло. Теперечка я й живий, і здоровий; тепер я з вами. Чого ж вам плакати?

– А чи надовго ти зо мною, – одказала мати. Щоб не завдавати жалю матері, Василь почав розказувати, де він бував, яких людей траплялося йому бачити. І довго-довго він розказував. Вже стара подала й вечерю, вже вони й повечеряли, а стара мати не втомилась, слухаючи свого гостя дорогого.

Погасло в хаті світло. Хомиха лягла на полу, а Василя поклала в сінях. Ясний місяць заглянув у віконця, заблищали невеличкі шибки з темними рямцями, пішов блиск по всій хаті. Забілів комин, зачорнів рядок горшків на полиці. На образах насилу мріли святі. Довго не спала стара, підперши голову долонею. Пішла думка за думкою, жаль за жалем, як одна хвиля за другою довго котиться, навіть тоді, як вітер затихне. Згадала вона свого старого покійника, і як вона заміж йшла, і як Василь бігав хлопчиком, і як його в москалі брали. Розмова з Василем роз'ятрила старе серце, старі рани, вже загоєні старістю та швидким текучим часом. Згадала вона про своє горе, що перетерпіла на своєму довгому віку. А тим часом важко було їй і легко на серці! І почула вона, що недавно полито її серце боляче неначе цілющою водою; то думка злинула в її душу – про сина Василя. Василь, її останній живий син, вернувся додому. Тепер вона одпочине на старість! Її Василь догляне, й нагодує, й напоїть, дорогий Василь її поховає, закриє її очі своїми любими руками.

А тим часом перед сонними очима старої мигнуло свіже лице Василеве, неначе квітка розцвілася од одного разу, а за ним виглянуло десь з кутка лице молоді молодичі. Стара сидить на лежанці та колише малого онучка, а молодича-невістка порається коло печі. І стало їй легко, дуже легко на серці, неначе вернулись її луччі, молодші літа, неначе вона вдруге народилась на світ. І здається їй в дрімоті, що вона вже сама, молода й хороша, порається в своїй хатині, а покійник її, молодий та гарний, сидить на лаві та говорить до неї. Прокинулась стара та й перехрестилась. Через годину все поснуло, навіть сні поснули в душі, побитій горем та нуждою. Один тільки цвіркун цвірчав у куточку під полом...

На другий день було чимале свято. Надворі було тихо та ясно. Сонце піднялося височенько, роса висохла; над ставками, над садками затремтіло ясне марево. Задзвонили до церкви. По улицах йшли люди до церкви; чоловіки в нових свитках і шапках виступали з повагом, за ними йшли молодичі з малими дітьми на руках, а коло їх купами бігли невеличкі дівчатка в материних юбках, хлопчики в батькових шапках і в одних сорочках. Дівчата йшли по дві, по три, в стрічках і квітках, в червоних чоботях, в ситцевих юбках або горсетах.

З Хомишиної хатини вийшов Василь і пішов по улиці до церкви. На йому був московський мундир з червоним коміром, козирок з червоною стрічкою навкруги. Мідні гудзики блищали на сонці, а на грудях теліпалось дві медалі. Як весело йому було на тій улиці, де він колись гуляв, як був малим хлопцем! Він приглядався до кожної хати, до кожного дерева, що росло на огородах і в садках: все було йому неначе рідне, все осміхалось до його, говорило до його. «От ті верби під горою, де ми колись збиралися на улицу! Он хата титарева! Хороша була Настя-титарівна! Де то вона тепереньки?»

Зустрічались з ним люди, та все свої – знакомі. Зустрічалось й товариство, чоломкалось з ним, розмовляло. Дехто й оженився, дехто ще й досі парубкував. Дівчата пильно поглядали на москаля, доганяли, випереджали, щоб подивитись на його.

Поперед Василя йшли дві дівчини. Голови в їх були завітчані червоними квітками; до самого пояса вітер розвівав по плечах стрічки. На їх були однакові горсети, однакові червоні чоботи, сорочки їх були вишиті однаковим хмелем. Видно було, що йдуть дві подружки.

– Чого це ми так біжимо, – промовила одна до одної, озирнувшись назад, – ще встигнемо до церкви. Не біжимо так, сестрице!

І пішли вони тихіше, пішли тим, що побачили позад себе Василя. Їм хотілось подивитись на його.

Василь порівнявся з ними, сказав їм «добридень» і почав розглядати дівчат, звичайно, як москаль, та ще й молодий. Він зараз пізнав одну: то була та дівчина, що прибігала вчора позичати вогню. Тільки яка вона тепер гарна в квітках та зеленому горсеті!

А дівчата наче й не дивились на Василя, одказали йому «доброго здоров'я», не піднімаючи очей од землі. Але скоса та скоса розгляділи, які очі, які й брови у Василя. Одні дівчата вмють розглядати, не дивлячись прямо в вічі!

А дівчата були й справді гарні! Що позичала вогню, та звалась Ганною, а друга – Мариною. Ганна була невеличка з себе, з невеличким лицем, але повновида й кругловида. Підборідочок у неї був невеличкий, кругленький, як волоський горішок. Темно-русі брови лежали низько, над самими очима. Сині невеличкі очі світилися тихо-тихо, як підіймала вона віка. Тільки вона все спускала очі вниз, все неначе щось думала. Гарна була Ганна, як було оце сяде, та задумається, та спустить свої довгі, густі віи на повні щоки.

Подруга її Марина була чорнява, аж трохи смуглява: її дражили циганкою, як була вона малою. Товсті чорні коси тричі обплітали її голову. Лице в неї було довгеньке, внизу гостре і видавалось вперед, а надто той тоненький ніс та повні, не дуже тонкі губи, що червоніли, як добре червоне намисто. На височенькому рівному чолі, високо над ясними чорними блискучими очима вигнулись, як дві веселки, дві тонкі чорні, аж неначе сині, брови. Як терночок, чорні швидкі очі плавали по білих, неначе підсинених білках. А на смуглявих щоках грав рум'янець, немов тая весняна рожа, а червоні губи цвіли червоним цвітом півонії...

Марина була смілива й проворна. Без неї не обходилась на селі ніяка гулянка. Ще змалку вона виводила танець на веснянках, а як, було, вдарять музики в струги, Марина не встоїть і не втерпить! То дріботить, то тихо попливе, як вутка по воді, поводить станом та головою. Настане літо, заведеться вулиця Марина перша, було, подає голос, перша заспіває пісню, та голосно-голосно, на все село, збере, було, зараз кругом себе дівчат, а надто хлопців. Проворна була Марина.

Не її, а вона хлопців, було, зачіпає. Тим-то й боялись її сватати, тим-то недобра чутка про неї пішла поміж говорухами, цокотухами.

Ганна була тиха та смутна. Сяде, було, між дівчатами, спустить очі та й задумается.

Вони полюбили одна другу і стали подругами. Василь одійшов вже далеченько та все оглядався до дівчат. «Та й гарна ж ота дівчина білява! – думав він собі. – Аж спитаю в матері, чия вона».

В церкві людей було повнісінько. У правому притворі стояли чоловіки та парубки, у лівому – діди, серед церкви – малі хлопці, а в бабинці – молодіці та дівчата. Василь, як москаль, став по самому переду, де звичайно стоять на селах панки, да підпанки, та попаді з дочками.

Старий сивий священник тихенько правив службу. В церкві було душно, як на печі. Глянув Василь в бабинець, а там стояли поруч, коло його матері, ті самі дівчата: Ганна з Мариною. Подивився на їх Василь і закрасив собою весь світ разом для обох дівчат! їм здалось, що Хомиха така добра бабуса, що й на світі добрішої немає, їм здалось, що й дяки краще заспівали, і священник краще зачитав. Почали дяки співати якоїсь жалібної пісні, а в Ганни сльози покотились з очей...

Служба божа кінчилась. Хлопці кинулись до корогвів і трохи за їх не побились: кожному хотілось носити корогву кругом церкви. Староста в синій суконній свиті виносив з вівтаря евангелія та образи, понакривані шовковими хустками, і роздавав їх багатирям. Дехто одмагався, дехто брав з повагою, неначебто йому й слід було. Нашому москалеві дали носити образ, напнутий червоною хусткою.

Вийшла процесія з церкви, а за нею посипався народ. Сонце піднялось високо; надворі було так ясно, що й глянути було трудно, не заплющивши трохи очей. Чоловічі голови без шапок чорніли, неначе недавно пооране поле; дівчата в квітках, молодіці в нових червоних та зелених хустках цвіли, як мак на городі. По цвинтарі бігали хлопці та малі дівчата, ганяючись за жидівською козою. Ганна з Мариною стояли коло дзвіниці і очей

не зводили з Василя. А його чорні кучері аж лисніли на сонці, чорні брови здавались ще чорніші, ясні очі – ще ясніші.

Прийшов Василь додому, пообідав з матір'ю, що бог послав, сів на лавці та й задумався.

– Чого задумався, сину, – питає мати, – невесело в моїй хаті молодому козакові при старій бабі? Сьогодні празник; йди, сину, гуляти, розглядай дівчат, а я. стара, ляжу та трохи одпочину.

– Мамо! Чия то дівчина приходила до нас вчора позичати вогню?

– Тихоненкова Василева, сину; звуть її Ганною, – промовила мати та й засміялась. «Отже ж буду мати швидко невістку», – подумала вона собі. – Вона коло мене стояла в церкві, – каже мати. – Гарна та привітна дівчина! І добридень мені оддала, і намітку на мені поправила, і розговорилося зо мною любо, і дивилась мені в вічі привітно. Господи, яка гарна та моторна дівчина.

Взяв Василь шапку і потягся по селу. Серед села, край великого зеленого вигону, стояла корчма. Коло корчми росли високі старі верби. Під тими вербами збиралися хлопці та дівчата на гулянку. Василь згадав про те місце, про ті верби, під котрими він колись гуляв, і простягся на музики, під верби.

Ясно та тепло було надворі. На синьому небі ані хмариночки. Зеленіли верби, зеленіли садки, зеленів вигон, а під вербами чорніла велика купа людей, неначе великий рій вийшов з вулика та й сів під вербою. На колоді сиділи музики з скрипками, цимбалами та решетом. Кругом музик обступили хлопці та дівчата. Старий сивий дід вигравав на цимбалах, аж сива борода тряслася і спідня губа одвисла. Молоді чорняві скрипачі позакидали назад голови, так що на їх ледве держались шапки. І на скрипках грали, і на чорнобривих дівчат моргали. Хлопці наймали своїм дівчатам музики по три шага за танець.

Тихо виступали в круг дівчата, побравшись по дві попід руки, тільки бряжчали на шиї разки доброго намиста та дукачі. В першій парі йшла Марина, а за нею дівчата, то перекручувались, схопившись руками за плечі, то знов брались попід руки і танцювали кружком. То знов Марина розривала рядок і починала крутитись, а за нею дівчата парами літали тихо й швидко, неначе зграя галок заворушилася, зароїлася в синьому небі.

Як орли на сірих вуток, як яструби на сизих голубів, налітали парубки – розганяли дівчат, як полохливих ластівок, і починали козака. Загула, застогнала земля під козацькими підковами! Орють землю закаблуками, рвуть траву зелену з корінням підкови! А хлопці, взявшись в боки, закинувши шапки набакир, то підуть навприсядки, то задріботять ногами, то вдарять тропака, то знов плеснуть в долоні, знов підуть навприсядки, аж земля стугонить. Розмахують руками, розкидають ногами, а од свисту аж у вухах лящить!

Перестали хлопці, почали дівчата. А поперед усіх Марина! Чорні очі зайнялися, так і горять, так і блищать! З лиця пашить вогнем! Лице горить, як півонія на сонці. Марина танцює і других в танець тягне. Хлопці

змовились та нищечком наймають музики. Музики вдарять голосніше, дрібніше, Марина, як метіль, полетить швидше й легше!

Дівчата вже нищечком сміялись, шептались, торкаючи одна одну. Хлопці підгукували, приказували й присвистували.

Василь розглядав дівчат і дуже гарних, і гарних, і зовсім поганих, та не знайшов він між ними Ганни Тихонівни. І невесело грали неначе музики, не любі йому стали й танці. Задививсь Василь на Маринині очі, на її брови, а думка його літала десь далеко, там, де видно було верби в Тихоненковому городі...

Тим часом сонце спустилось низенько; потомились руки граючи, потомились ноги танцюючи. Пішли музики по улиці, виграваючи, а за ними слідком побігли малі діти. Розбіглись дівчата воду носити, вівці заганяти, вечерю варити. Побрів і Василь десь з хлопцями.

Сонечко зайшло, і надворі почало вже темніти. На заході небо червоніло жаром, неначе в печі вигорювало; на сході понад зеленим лісом небо було сине-сине, аж чорнувате, а на йому подекуди плавали невеличкі червоні хмарочки, тліли й жевріли, неначе жар в темних челюстях вечірньою добою. Гасло полум'я на заході, дотлівали червоні хмарки, займались подекуди серед неба ясні зорі. А чорна ніч простелювалась чорним сукном по селу, по садках та лісах; тільки блищали білі стіни хат проти заходу, а на яру ставочки здавались якимись продухвинами в другий, інший світ з таким же темно-синім небом, з такими ж зорями по небі.

На селі почалися дівчачі та парубочі співи. Одна улица на однім кутку співала одну пісню, а десь далеко друга й третя улица гукали іншої. Десь далеко затягли самі парубки і заглушили всі улицы. Через став перегукувались, жартуючи, дівчата та переспівувались:

Я по сім боці,
Ти по тім боці!
Передайся до мене!
В мене біле личко,
В тебе чорні брови:
– Ти ж мені до любові!

А під лісом один козак, мандруючи на улицу, розпочав «чумака» голосно та витяжно, з думою глибокою, з жалем в серці, з жалем в голосі. По всьому селі піднявся галас, неначе все село, все, що було там живе, разом заспівало всяких пісень.

По улиці йшов Василь і не знав, на котру улицу йти. Хто вгадає, де співає Ганна Тихонівна?

За Тихоненковим двором, під гіллястою грушею Василь наглядів дві дівчини: то стояла Ганна з Мариною.

– Добри вечір, – промовив Василь і хотів йти далі, але думка була така, щоб зостатись коло дівчат. Самі ноги якось задержувались на ході.

Марина спинила його і задріботіла:

– Куди це так, Василю! Певно, на улицю? Де дівчата, там і улиця. Нас тут дві; зоставайся з нами, і буде в нас улиця; а коли хоч, ми тобі дорогу покажемо на нашу улицю.

На горбику під вербами сиділа купа дівчат, між ними подекуди сиділи й стояли хлопці. Ще оддалеки чуть було їх веселий сміх, жарти. То заспіває вся купа пісню, то знов жартує, регоче.

Од купи поодрізнявалось кілька пар хлопців та дівчат і посідали оддалеки, пообнімавшись і розмовляючи.

Василь наблизився до улиці; парубки зараз примітили москаля.

– Чого топчеш дорогу до наших дівчат, москалю, – загомонів один, – шукай московок, а сюди не ходи, бо понесеш додому полатані боки.

Василь з Ганною та Мариною сіли осторонь од улиці.

З-за темного лісу виглянув місяць, показуючи блискучого широкого лоба, потім глянув очима, а далі викотився ввесь, здоровий, як добра хазяйська діжа, червоний, як кров. Тихо піднявся він вгору і полив свій тихий світ на село. Засоромились зорі яснолицього: декотрі поховались і потонули в синьому небі, а сміливіші zostались. А в ставочку з-під греблі та верб вийшов другий місяць, а од його через увесь сливе ставочок простягся сніп проміння ясного, блискучого. Дівчата заспівали пісню до місяця:

Ой місяцю, місяченьку!
Не світи нікому,
Тільки моему миленькому,
Як йтиме додому.

Василь поглядав на Ганну, а обидві дівчата – на Василя.

«Та й гарний же Василь! – думала Марина. – Шоки повні, як у дитини, брови тонкі, очі карі, чорний вус тільки що засівається». Ганна поглядала на Василя крадькома й все соромилась, а серце її мліло. При місяці світилося її біле лице, як біла квітка, а Марина навіть при місяці цвіла, як півонія. Василеві очі одпочивали на білій квітці, на білому личкові, на тих очах, закритих довгими віями. Марина запримітила тее й тяжко зітхнула.

Став місяць трохи насеред неба. На селі все почало стихати. Улиця розходилась. Поговорив Василь трохи, встав, провів дівчат та й повернув до матеріної хати.

«Одна дівчина, як рожа, друга, як маківка. Гарна маківка, але од рожі кращої квітки нема», – подумав Василь, входячи в хату.

Після другої пречистої Василь заслав старостів до Ганни Тихонівни. Пішла вістка по селу, прочула тее й Марина. Ходить Марина ні жива ні мертва!

Стара Тихониха трохи сперечалась, а батько згодився. «Іди, дочко, – каже, – нехай тебе бог благословить! Хоч будеш московка, зате ж будеш вільна, непанщанна. У Василя хата своя. Умре стара мати, нікому ж вона не зостанеться, тільки Василеві».

– Сестриці, голубочки, чи йти мені за москаля? – питала Ганна у дівчат.

– Йди, Ганно, – раjali дівчата, – не жених – то твій талан трапляється тобі: гарний, моторний, чорнобривий, хоч москаль.

– Марино, голубко! порадь мене, як рідна мати: чи йти мені за його?

Марина зблідла й насилу, велику силу, промовила:

– Тебе, дівко, сватають, а ти вже не дитина, не питай у людей, порадься з своїм серцем, чи бути, чи не бути тобі за ним...

Розпочалось весілля. Ганна просила Марину, кланяючись:

– Просив батько, просила й мати, прошу й я тебе, сестрице, на весілля, та ще й старшою дружкою.

Поцілувала Ганна Марину, а Марина аж іздригнулась!

То вже не подруги – дівчата, що люблять удвох щиро одного козака молодого!...

У неділю, після обіду, завели Ганну на посад. Сидить Ганна на покуті, спустивши очі й не дивлячись на людей. Коло неї сидить поруч Марина, а далі на лаві – менші дружки. Заспівали вони тих жалібних пісень, як молода прощається з чорною косою, дівочою красою, з батьком та матір'ю. Марина зблідла як смерть! Сльоза краплею покотилась по її щоці.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=21114366&lf from=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.